

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2012

Μάθημα: ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Παρασκευή, 18 Μαΐου 2012

8:30 π.μ. – 11:30 π.μ.

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΟΚΤΩ (8) ΣΕΛΙΔΕΣ

Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από τέσσερα (4) μέρη.
Να απαντήσεις σε όλα τα ερωτήματα.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(20 μονάδες)

Να αναγεννηθεί η σχέση δασκάλου-μαθητή

Η δίψα για γνώση και η λαχτάρα για κατανόηση αποτελούν μια μοναδική μάχη και ένα εξαιρετικό ιδεώδες στη ζωή του ανθρώπου, αποτελούν μια αυξανόμενη δύναμη που **πηγάξει** από την ίδια τη ζωή. Κάτω από αυτό το πρίσμα, ο ρόλος του δασκάλου ήταν και παραμένει κυρίαρχος. Κατά συνέπεια, μια κοινωνία που δεν τιμά τους δασκάλους της είναι ελαττωματική και ο δάσκαλος που δεν **αντιλαμβάνεται** το ρόλο του στη **διαμόρφωση** της εθνικής κουλτούρας παύει να είναι λειτουργός.

Το προνόμιο του δασκάλου, κατά τον G. Steiner, είναι: να **αφυπνίζει** σ' ένα άλλο ανθρώπινο πλάσμα δυνάμεις και όνειρα που είναι πέρα από τα δικά του, να παρακινεί τους άλλους να αγαπήσουν αυτά που εκείνος αγαπάει και να κάνει το εσωτερικό του παρόν δικό τους μέλλον.

Το να διδάσκεις με μεράκι σημαίνει να αφυπνίζεις στο μαθητή την αμφιβολία και να τον προγυμνάζεις για τη διαφωνία. Άλλωστε, η δημοκρατία είναι θεσμοθετημένη αμφισβήτηση και διαπλάθεται μέσα από την αγωγή του πολίτη, προσηλωμένη στο δημοκρατικό ιδεώδες που **βασίζεται** στο διάλογο και τη διαφωνία. Ο σφυγμός της διδασκαλίας είναι κατεξοχήν η ικανότητα να πείσεις, υιοθετώντας το διάλογο και ενισχύοντας την άλλη άποψη. Ο δάσκαλος δεν πρέπει να ξεχνάει ότι απευθύνεται στη νόηση, στη φαντασία, στο νευρικό σύστημα και στον εσωτερικό κόσμο του μαθητή του. Συνεπώς καθετί είναι αντικείμενο διδασκαλίας γιατί παρέχει τροφή στη σκέψη. Η γνήσια διδασκαλία σημαίνει ξύπνημα και ξάνοιγμα του νου και δεν μπορεί να υπάρξει κοινωνικό ή οικογενειακό σύστημα χωρίς διδασκαλία.

Στην πατρίδα μας ο σεβασμός στο δάσκαλο είναι μια **ξεπερασμένη** αξία και οι συμπεριφορές των μαθητών στην τυπική εκπαίδευση δίνουν το χαρακτήρα της εποχής μας, που δεν είναι τίποτε άλλο από «εποχή της ανευλάβειας». Γιατί συμβαίνει αυτό; Η απομάκρυνση από την πατριαρχική σχέση δασκάλου-μαθητή είναι ένας λόγος. Η

ανώριμη πολιτικοποίηση των μαθητών, τα ΜΜΕ, η απελευθέρωση και το ξεθώριασμα των αξιών της κοινωνίας μας συμπληρώνει το μαθησιακό περιβάλλον της ανευλάβειας.

Οι συμπεριφορές της κοινωνίας μας ενσωματώνονται και στην εκπαιδευτική διαδικασία, χωρίς να αφήνουν ανεπηρέαστο και το δάσκαλο. Το αποτέλεσμα είναι εμφανές: το μεράκι στην αποστολή του, σιγά-σιγά, να αποτελεί «απολεσθέν θέλγητρο». Έτσι το δίπολο δάσκαλος-μαθητής υπόκειται στην αλλοίωση της σχέσης που είχε σφυρηλατηθεί εδώ και αιώνες, με τα θετικά και τα αρνητικά της στοιχεία. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι την ιστορία της σχέσης δασκάλου-μαθητή τη σκιάζει και ανυπακοή και προδοσία, και από τα δύο μέρη. Πάντως, όσον αφορά στην αφομοίωση της ηθικής στάσης, μόνο η πραγματική ζωή του δασκάλου μπορεί να αποτελέσει το παράδειγμα.

Τα πράγματα έχουν αλλάξει δραματικά. Άλλοτε, η μνήμη θεωρούνταν (και είναι) η μητέρα των Μουσών, το ανθρώπινο χάρισμα που καθιστά εφικτή κάθε μάθηση. Σήμερα ζούμε την εποχή του διαδικτύου που αντιστρατεύεται τη μνήμη. Για τις νέες μορφές μάθησης, που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες, δεν έχουν θέση η πίστη και η προδοσία, η αγάπη και η εξέγερση. Όλα συμβάλλουν στην απώθηση της γοητείας της σκέψης, δηλαδή το να μεταφράζεις την ύπαρξη σαν απεριόριστη ροή σκέψης.

Η αναγέννηση της σχέσης δασκάλου-μαθητή, σε μια εποχή μετάβασης στην οποία έχει εισέλθει η κοινωνία μας, είναι αναγκαία για τη **διαμόρφωση** της νέας κουλτούρας που θα ενσωματώνει το παλιό, θα κατανοεί το καινούργιο και θα έχει ανοικτό το βλέμμα σε ένα μέλλον προσδοκιών.

Το ερώτημα που κυριαρχεί είναι: η χαρισματική αίγλη του εμπνευσμένου δασκάλου θα αντέξει στο χρόνο; Η απάντηση, κατά την άποψή μου, είναι ναι, τόσο στις αίθουσες διδασκαλίας όσο και σε όλες τις **εκφάνσεις** της πολιτικής πράξης. Οι πολιτικοί ηγέτες έχουν ρόλο παιδευτικό, τόσο με το λόγο όσο και με τις στάσεις τους για το «κοινό καλό». Αρκεί να κατανοήσουν ότι η διδασκαλία είναι μια ανοιχτή πρόσκληση στη διορθωτική διαφωνία.

Χρήστος Β. Μασσαλάς, Καθηγητής - π. Πρύτανης Παν. Ιωαννίνων,

Εφημερ. *Το Βήμα*, 24/4/2012 (διασκευή)

Ερωτήσεις:

A1.

Για την προετοιμασία μιας ομαδικής εργασίας στο μάθημα Έκφραση-Έκθεση διάβασες το παραπάνω κείμενο. Να γράψεις περίληψη του κειμένου αυτού (**120-150 λέξεις**) με την οποία θα ενημερώσεις για το περιεχόμενό του τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας σου.

(8 μονάδες)

A2.

(α) Πώς αιτιολογεί ο δοκιμιογράφος την άποψή του ότι βρισκόμαστε στην «εποχή της ανευλάβειας»;

(2 μονάδες)

(β) Να αναπτύξεις σε **60-80 λέξεις** το νόημα του αποσπάσματος που ακολουθεί:

«Το ερώτημα που κυριαρχεί είναι: η χαρισματική αίγλη του εμπνευσμένου δασκάλου θα αντέξει στο χρόνο; Η απάντηση, κατά την άποψή μου, είναι ναι, τόσο στις αίθουσες διδασκαλίας όσο και σε όλες τις εκφάνσεις της πολιτικής πράξης. Οι πολιτικοί ηγέτες έχουν ρόλο παιδευτικό, τόσο με το λόγο όσο και με τις στάσεις τους για το «κοινό καλό». Αρκεί να κατανοήσουν ότι η διδασκαλία είναι μια ανοιχτή πρόσκληση στη διορθωτική διαφωνία».

(4 μονάδες)

A3.

«Τα πράγματα έχουν αλλάξει δραματικά. Άλλοτε, η μνήμη θεωρούνταν (και είναι) η μητέρα των Μουσών, το ανθρώπινο χάρισμα που καθιστά εφικτή κάθε μάθηση. Σήμερα ζούμε την εποχή του διαδικτύου που αντιστρατεύεται τη μνήμη. Για τις νέες μορφές μάθησης, που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες, δεν έχουν θέση η πίστη και η προδοσία, η αγάπη και η εξέγερση. Όλα συμβάλλουν στην απώθηση της γοητείας της σκέψης, δηλαδή το να μεταφράζεις την ύπαρξη σαν απεριόριστη ροή σκέψης».

Αφού μελετήσεις την πιο πάνω παράγραφο:

α) Να αναφέρεις τα δομικά της στοιχεία γράφοντας και τα σχετικά χωρία του κειμένου.

β) Να γράψεις, δικαιολογώντας την απάντησή σου, τον τρόπο ανάπτυξης της πιο πάνω παραγράφου.

(6 μονάδες)

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΓΛΩΣΣΑ**(10 μονάδες)**

B1. Να αντικαταστήσεις την καθεμιά από τις υπογραμμισμένες λέξεις των πιο κάτω φράσεων με μια συνώνυμή της, έτσι ώστε να μην αλλάξει το νόημα των φράσεων ούτε ο γραμματικός τύπος των λέξεων:

- ο σεβασμός στο δάσκαλο είναι μια ξεπερασμένη αξία
- το αποτέλεσμα είναι εμφανές
- σε όλες τις εκφάνσεις της πολιτικής πράξης

(3 μονάδες)

B2. (α) Να αναλύσεις τις πιο κάτω λέξεις στα συνθετικά τους μέρη και

(β) να σχηματίσεις με το δεύτερο συνθετικό τους, μια νέα σύνθετη λέξη:

- διαμόρφωση
- αφυπνίζει

(4 μονάδες)

B3. Να γράψεις:

(α) ένα παράγωγο ουσιαστικό και

(β) ένα παράγωγο επίθετο για το καθένα από τα πιο κάτω ρήματα:

- πηγάζει
- βασίζεται
- αντιλαμβάνεται

Να τοποθετήσεις τις απαντήσεις σου σε πίνακα που θα σχηματίσεις στο τετράδιό σου, όπως είναι αυτός που παρατίθεται:

ΡΗΜΑ	ΠΑΡΑΓΩΓΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΠΑΡΑΓΩΓΟ ΕΠΙΘΕΤΟ
<i>Πηγάζει</i>		
<i>Βασίζεται</i>		
<i>Αντιλαμβάνεται</i>		

(3 μονάδες)

ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΛΟΓΟΥ**(40 μονάδες)**

Έχεις επιλεγεί να εκπροσωπήσεις την Παγκύπρια Συνομοσπονδία Μαθητών σε ειδική συνεδρία της Επιτροπής Παιδείας της Βουλής. Γενικό θέμα της συνεδρίας είναι το «Δημοκρατικό και Ανθρώπινο Σχολείο». Αφού παρουσιάσεις τις σκέψεις σου για ένα Δημοκρατικό και Ανθρώπινο Σχολείο, να καταθέσεις τις απόψεις σου για την αξία του **διαλόγου**, της **αμφισβήτησης** και της **διαφωνίας** στο χώρο της εκπαίδευσης.

(450-500 λέξεις)

Σημείωση: Δεν επιτρέπεται να αναφέρεις το όνομά σου ή οποιοδήποτε άλλο στοιχείο που μπορεί να αποκαλύψει άμεσα ή έμμεσα την ταυτότητά σου.

ΜΕΡΟΣ Δ΄: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ - ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ**(30 μονάδες)**

Να μελετήσεις τα παρακάτω κείμενα και να απαντήσεις στο τετράδιό σου σε όλες τις ερωτήσεις που ακολουθούν:

Δ1. Στρατής Τσίρκας, *Αριάγνη* (απόσπασμα)

«Η Αριάγνη τον κοιτούσε με τα μαύρα μάτια της και δεν έλεγε τίποτα. Μάτια που σε κοιτούνε και δε σαλεύουνε. Μάτια που μαλώνουνε. Η βροχή δυνάμωσε κι ο κόσμος σκοτείνιασε. Το παιδί με την προβιά. Θα του κόψει τουλάχιστο να χωθεί σε καμιά πόρτα να μη βρέχεται; Αχ παιδί μου Σταμάτη, αχ Καλλιόπη και Ουρανία, αχ κύρη τους εσύ που τους τα έμαθες αυτά. Γιατί γουμάρια; Γιατί κουρμπάτσι; Εκεί που είναι ο πόνος κι ο ιδρώτας και τα δάκρυα, εκεί δεν είναι ο άνθρωπος; Γιατί λοιπόν σκάβετε ένα χαντάκι και χωρίζεστε; Πού θα σας βγάλουν αυτά τα μυαλά; Τρέμω. Θα 'θελα να μη ζω. Να μη δούνε τα μάτια μου. Θα έρθει μέρα. Βλέπω κόσμο να στριμώχνεται στις προκουμαίες με βουνά γύρω τους τις βαλίτσες και τους μπόγους και τα στρώματα. Και πίσω τους τάφοι γονιών, προγόνων, τάφοι μικρών παιδιών αφημένοι στο έλεος του Θεού. Δίχως καντήλι, δίχως έναν κουβά νερό να ξεδιψάσουν τα κόκαλά τους. Κι όλο το μόχθο, τις γιορτές, τις αγκούσες*, πενήντα, ογδόντα, εκατό χρόνων, να θαρρείτε πια πως τις παίρνετε μαζί σας γιατί καρφώσατε όπως όπως σε σανιδένια μπατάλικά σεντούκια τα έπιπλα και το ρουχισμό και τα σκεύη σας και τίποτε θυμητικά μικροπράγματα. Και θα νομίζετε πως μια και κουβαλήσατε τα πράγματα σώσατε μαζί τους τη χαρά και τους έρωτες και τις ελπίδες και τα μεθύσια. Μόνο άψυχα πράγματα που κάποτε σταθήκαν μάρτυρες. Θα τα στήσετε κάτω από άλλον ουρανό και θα δείτε πως δε σας μιλούν, δε θα σας λένε αυτά που περιμένετε. Γιατί θα τα ζεσταίνουν άλλα χνώτα, άλλα βλέμματα, άλλες φωνές. Μη χάνεστε κι ακούστε που σας λέω. Μια ζωή που έζησες, την έζησες, δεν τη βρίσκεις

αλλού. Γιατί την έζησες μέσα σε μυρουδιές, μέσα σε φώτα, μέσα σε ήλιους και βροχές, μέσα σ' ανθρώπους. Κι αυτά όλα θα μένουν πίσω σου και θα τ' αναζητάς. Θα τριγυρίζετε σαν άταφοι νεκροί που ζητούν ένα λάκκο να πέσουν μέσα να ξεκουραστούν. Και τα γουμάρια και το κουρμπάτσι θα βρίσκονται πίσω σας μίλια και σεις πια μήτε θα τα θυμόσαστε. Εγώ, θα λέτε, να ξεραθεί το στόμα μου αν είπα ποτέ τέτοιο λόγο. Μα τον είπατε, είναι γραμμένος στον αέρα, πάνω στους τοίχους των σπιτιών, μέσα στις φυλλάδες που βγάzaτε. Και τούτοι οι άνθρωποι, όσο πονετικοί κι αν είναι, πώς θέτε να τον ξεχάσουνε; Θα τον θυμούνται και θα σας τον θυμίζουνε και σεις θα μετανοιώνετε πικρά. Γι' αυτό σας λέω μη, μη όσο είναι καιρός.»

* *αγκούσα = στεναχώρια*

Ερωτήσεις:

I. «Η Αριάγνη στο συγκεκριμένο απόσπασμα λειτουργεί προφητικά». Να τεκμηριώσεις την πιο πάνω θέση με αναφορές στο απόσπασμα.

(4 μονάδες)

II. (α) Πώς λειτουργούν για την Αριάγνη τα άψυχα αντικείμενα που αναφέρει στο μονόλογό της;

(4 μονάδες)

(β) Από τις σκέψεις της Αριάγνης πηγάζει ένα βαθύ ανθρωπιστικό μήνυμα. Να το εντοπίσεις και να το σχολιάσεις.

(4 μονάδες)

Δ2. Κ. Π. Καβάφης, *Η Πόλις*

Είπες· «Θα πάγω σ' άλλη γη, θα πάγω σ' άλλη θάλασσα.
Μια πόλις άλλη θα βρεθεί καλλίτερη από αυτή.
Κάθε προσπάθειά μου μια καταδίκη είναι γραφή·
κι είν' η καρδιά μου – σαν νεκρός – θαμμένη.
Ο νους μου ως πότε μες στον μαρασμόν αυτόν θα μένει.
Όπου το μάτι μου γυρίσω, όπου κι αν δω
ερείπια μαύρα της ζωής μου βλέπω εδώ,
που τόσα χρόνια πέρασα και ρήμαξα και χάλασα».

Καινούριους τόπους δεν θα βρεις, δεν θα 'βρεις άλλες θάλασσες.
Η πόλις θα σε ακολουθεί. Στους δρόμους θα γυρνάς
τους ίδιους. Και στες γειτονιές τες ίδιες θα γερνάς·

και μες στα ίδια σπίτια αυτά θ' ασπρίζεις.
 Πάντα στην πόλι αυτή θα φθάνεις. Για τα αλλού – μη ελπίζεις –
 δεν έχει πλοίο για σε, δεν έχει οδό.
 Έτσι που τη ζωή σου ρήμαξες εδώ
 στην κώχη τούτη τη μικρή, σ' όλην την γη την χάλασες.

Κ. Π. Καβάφης, Απολείπειν ο θεός Αντώνιον

Σαν έξαφνα, ώρα μεσάνυχτ' ακουσθεί
 άορατος θίασος να περνά
 με μουσικές εξαισίες, με φωνές –
 την τύχη σου που ενδίδει πια, τα έργα σου
 που απέτυχαν, τα σχέδια της ζωής σου
 που βγήκαν όλα πλάνες, μη ανωφέλετα θρηνήσεις.
 Σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος,
 αποχαιρέτα την, τήν Αλεξάνδρεια που φεύγει.
 Προ πάντων να μη γελασθείς, μην πεις πως ήταν
 ένα όνειρο, πως απατήθηκεν η ακοή σου·
 μάταιες ελπίδες τέτοιες μην καταδεχθείς.
 Σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος,
 σαν που ταιριάζει σε που αξιώθηκες μια τέτοια πόλι,
 πλησίασε σταθερά προς το παράθυρο,
 κι άκουσε με συγκίνησιν, αλλ' όχι
 με των δειλών τα παρακάλια και παράπωνα,
 ως τελευταία απόλαυσι τους ήχους,
 τα εξαισία όργανα του μυστικού θιάσου,
 κι αποχαιρέτα την, τήν Αλεξάνδρεια που χάνεις.

Δ2.

I. «Βασικός θεματικός άξονας των ποιημάτων «Η Πόλις» και «Απολείπειν ο θεός Αντώνιον» του Κ.Π. Καβάφης είναι η αποτυχία και η ήττα των πρωταγωνιστών τους.»

Τι τους προτρέπει να κάνουν και από τι τους αποτρέπει ο ποιητής; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου.

(8 μονάδες)

II. «Στο ποίημα “Απολείπειν ο θεός Αντώνιον” ο Κ.Π. Καβάφης λειτουργεί ως ποιητής-σκηνοθέτης.»

Αφού μελετήσεις το ποίημα, να εντοπίσεις δύο θεατρικά στοιχεία κάνοντας αναφορά σε συγκεκριμένους στίχους.

(4 μονάδες)

Δ3. Δημήτρης Χατζής, «Το διπλό βιβλίο»

[...]

«Γι' αυτόν, λοιπόν, δεν έμενε τίποτα – και μήτε κι ο θάνατος. Αυτή ήταν η δική του η τιμωρία. Ο απόηχος της μεγάλης τρικυμίας έφτανε λίγο κι ως το κελί του. Νικήθηκαν – δεν έμεινε τίποτα. Η γενιά του ακέρια νικήθηκε – τέλος.

Αυτό το τέλος δούλεψε μέσα του μέρα και νύχτα – είταν έτοιμος πια, όπως η θεία του το πρόβλεψε. Ένας άνθρωπος που του κλέψαν το θάνατο και του κλέψανε και το δικαίωμα να πεθάνει. Η ελπίδα έγινε μέσα του το ίδιο με προδοσία. Μια τελευταία πράξη χρειαζόταν ακόμα. Η αναγνώριση της ήττας, η ομολογία κ' η διακήρυξη – η επικύρωση. Σαν έσχατη δική του ταπείνωση – μια περηφάνια σχεδόν – να την ορίζει ακόμα μονάχος, να ορίζει ο ίδιος την πτώση του – αυτή τουλάχιστον – μέσα στη συντριβή και την ήττα.»

Ερώτηση:

1. Πώς αντιλαμβάνεται το θέμα της προσωπικής του ήττας ο ήρωας στο συγκεκριμένο απόσπασμα;

(6 μονάδες)

--ΤΕΛΟΣ--